

ČUDOTVORNA LJUBAV

Književni festivali su oprobana forma za promociju pisane reči. U nekoliko dana fokus javnosti, ukoliko su organizatori vešti promoteri, usmeri se na promociju pisane reči, poneko od autora pojavi se u medijima i nakon toga – ponovo tajac. A javnost jednako ostaje zarobljena glupošću, prostotom, bahatlukom, i tako to traje već bezmalo deceniju. I bez naznaka da bi se atmosfera mogla kreirati u smislenijem smeru.

Novinar i publicista Đorđe Randelj je pre osam godina, sasvim sam sigurna, jednog dana odlučio da neće više da pristaje na takvu stvarnost. Misao da je i u njegovom Novom Sadu, u kojem su živeli i kojim su hodali velikani književnosti, dominira „kultura cajki i žestokih momaka“ rezultirala je, on bi rekao i drskom, odlukom da se suprotstavi stalnom promocijom pameti, znanja i mudrosti.

„Ko su nam danas Crnjanski i Andrići... E, baš to mi je bilo najvažnije da moji sugrađani shvate, odnosno da se podsete – novi Crnjanski su tu među nama, tu su, možda u istoj ulici, u kafani, na koncertu ili u teatru, samo ih ne prepoznamo, ne podsećaju nas na njih mediji koji prate svaki korak nekih cajki. Naravno da su oko nas, u svakom naraštaju stasavaju novi Crnjanski, Čopići, Raičevići, ali smo ih gurnuli u stranu“, objašnjava svoje motive Randelj.

Ako je italijanski glumac Roberto Beninji godinama svakog leta na gradskim trgovima duž cele Italije organizovao izuzetno posećena višesatna predavanja o Danteu, onda je Đorđu Randelju u Novom Sadu bilo jednostavnije da organizuje manifestacije na kojima će se slaviti knjiga. Osnovao je književni festival, nazvao ga „Razgovori o ljubavi (prema knjigama)“ i, mimo svih očekivanja, locirao ga na brod „Cepelin“ ukotvljen na Dunavu naspram tvrđave.

„Taj veliki, široki Dunav, to je glavna provokacija“, kaže Randelj. „Za mene je on glavni evropski sokak, povezuje tri prestonice na B (Beč, Bratislavu, Budimpeštu) s Novim Sadom i dalje s Beogradom. To je privilegija i tradicija – na evropskim univerzitetima stvarana je srpska intelektualna elita. A veliki Jovan Skerlić je rekao da se u Novom Sadu u 19. veku pisalo i mislilo za ceo srpski narod, mada ja mislim da preteruje, ali lepo zvuči“, podseća Randelj.

Baš tu, na evropskoj reci a naspram tvrđave, već osam godina traje Književni festival – „Razgovori o ljubavi (prema knjigama)“. Ključna reč je – TRAJE. Svakog četvrtka, ponekad, da se izađe u susret gostima i sredom ili utorkom, zimi u „pristojno“ vreme, leti tik pred smiraj dana da svetla s Đave Dunavom zapljusnu i aktore, okupljaju se na brodu ljubitelji knjige. Među njima su pripadnici intelektualne elite – profesori, pravnici, ekonomisti, leka-

ri, u najširem, onaj negdašnji srednji društveni sloj što redovno zna i čita dobitnike *NIN*-ove nagrade, što prati savremena izdanja, razmenjuje knjige i intenzivno razgovara o njima. U publici su i mladi čitaoci najrazličitijih životnih i profesionalnih usmerenja, ali zainteresovani da čuju šta autori, naročito njihovi vršnjaci, imaju da kažu.

Đorđe Randelj je i osnivač festivala i organizator i promoter – sam, bez podrške institucija, bez sponzora ili mecena. Utoliko je trajanje festivala ravno čudu. Ne kaže zalud Vida Ognjenović da je on čudotvorac i da je nešto slično mogao da ostvari jedino Jovan Ćirilov.

Gostovali su na Književnom festivalu na brodu bezmalo svi autori i autorke koji pripadaju vrhu savremene srpske literature – poetički, generacijski raznovrsno, i proza i poezija, studije, monografije, publicistika: Novosađani Laslo Vegel, Laslo Blašković, Slobodan Tišma, Vladimir Kopicl, potom Radoslav Petković, Vladimir Pištalo, David Albahari, Svetislav Basara, Mihajlo Pantić, Ljubica Arsić, Milisav Savić, Gojko Božović, Vida Ognjenović, Vladislav Bajac, Maja Herman Sekulić, Ante Tomić iz Splita, Enes Kišević iz Zagreba, osam dobitnika *NIN*-ove nagrade, petoro laureata „Andrićeve“, „Zmajevi“ pesnici. Stizali su autori iz Zrenjanina, Pančeva, Vršca, Čačka, Kraljeva, Kragujevca... Najposećeniji su bili susreti s Antom Tomićem, Svetislavom Basarom i rediteljem Goranom Markovićem. Zabeleženo je i prisustvo nekolicine glavnih junaka – Mira Banjac na predstavljanju svoje monografije koju je priredila Tanja Nježić, Dejan Mijač, takođe na predstavljanju knjige o svom stvaralaštvu.

Promovisana je i naučna knjiga – prvi prevodi na srpski jezik dela Isaka Njutna, Nikole Kopernika, Galileja i Alberta Ajnštajna u izdanju „Akademske knjige“ u saradnji s Prirodno-matematičkim fakultetom u Novom Sadu.

Uz razgovor o knjigama bivalo je večeri kad je sviran rok, klavirski su prelivani zvuci muzike Isidore Žebeljan, a povodom memorijalne promocije knjige o Đorđu Marjanoviću svirani su i njegovi hitovi.

Pravo čudo bila je mono-opera na brodu. Novosadska sopranistkinja Pamela Kiš Ignjatov pevala je „Iščekivanje“ ruskog kompozitora Mihaila Tariverdijeva.

Poezija Miroslava Antića, zahvaljujući glumačkom paru Krajnov – Sanji i Jugoslavu, njihovoj pozorišnoj trupi „Upalimo reflektore“, uz pratnju gitariste Nenada Patkovića, uprizerena u komad „Kad sam bio garav“ razlila je nostalgiju u publiku. Predstavljene su na festivalu nove, buduće glumačke zvezde. Tri klase Vide Ognjenović na Akademiji lepih umetnosti u Beogradu odigralo je svoje diplomatske predstave.

Randelj kaže da su mu veliku pomoć pružili izdavači. Na početku – Nenad Šaponja iz „Agore“, Gojko Božović iz „Arhipelaga“ i njegov „dežurni“ izdavač Zoran Kolundžija iz „Prometeja“. Kad je postalo sasvim izvesno da je Randeljeva upornost jača od svih prepreka, da „Književni festival na brodu“ traje, autori su i sami promovisali tu „neočekivanu silu“, pa je, pre pandemije virusa korona, raspored gostovanja na „Cepelinu“ bio poznat nedeljom unapred. Za nekoliko godina postojanja, festival se izborio za prestiž u književnom životu Srbije. A onda je virus zaustavio život.

Brod književnosti ponovo je upalio motor čim su pandemijski uslovi dozvolili. Vreme straha, nemira i neizvesnosti, zamenjeno je vremenom smisla. Obnovljena je atmosfera

prisnosti i intelektualne radoznalosti i otvorenosti. Sa broda se odlazi veselo, sa smehom, kao posle dobre mentalne infuzije. Đorđe Randelj je zacrtao misiju – „da zapamtimo i nešto vredno u našim životima. Da našoj deci i unucima pokažemo, kad nas jednom budu pitali: a gde si ti deda bio početkom ovog veka?!“

Može biti da to danas zvuči staromodno, prevaziđeno... Đorđe Randelj je patriota starog kova. Veliki poštovalac pameti, znanja umnih ljudi i njihovih dostignuća, predan je da duboko i uporno promovise smisao. Svoju mejling listu i imenik osvežava, što obećava nove naslove i nove ljude i obezbeđuje trajanje. Ta vrsta energije, verovatno, obitava još samo u takvim raritetnim integritetima kao što je Randelj. Ljubav je to, čudesna, široka i velika kao Dunav i lepa i postojana kao Tvrđava.